

Riktlinjer gällande mutor för anställda och förtroendevalda i Täby kommun

Allmänt

De lagregler om mutor som finns omfattar alla anställda och förtroendevalda, oavsett om de är verksamma i offentlig eller privat verksamhet och oberoende av befattning. Inom offentlig verksamhet är dock kraven högre på de anställda och förtroendevalda.

Demokrati, rättssäkerhet och effektivitet är grundläggande värden för all offentlig verksamhet. Det är av synnerlig vikt och av stort allmänt intresse att integriteten hos kommunens anställda och förtroendevalda inte kan ifrågasättas. En anställd eller förtroendevald inom kommunen får därför aldrig missbruka sin ställning. Ingen form av korrupcion accepteras. Det får inte finnas någon som helst misstanke om att korrupcion skulle kunna förekomma. Det är lätt att skada förtroendet för en verksamhet, men mödosamt och tidsödande att bygga upp det.

I de fall man lär känna en affärsbekant, vårdtagare eller annan person i tjänsten så väl att det blivit fråga om vänskap är det särskilt viktigt att uppträda korrekt, sakligt och opartiskt. Kraven är nämligen alltid desamma; att uppträda korrekt, sakligt och opartiskt. Redan vänskapsförhållandet i sig kan påverka objektiviteten och särskild försiktighet måste iakttas i dessa fall.

Den som ser eller uppfattar att något sker i organisationen som kan handla om mutor uppmanas att rapportera detta till närmaste chef eller kommunjuristerna.

Gällande rätt

Sedan 1 juli 2012 finns lagreglerna om mutbrott i 10 kap. brottsbalken (BrB). De omfattar alla arbetstagare och uppdragstagare, oavsett om de är anställda i offentlig eller privat tjänst och oberoende av befattning eller anställningsform. Reglerna omfattar även förtroendevalda. Förutom reglerna i 10 kap. finns brottet tagande av otillbörlig förmån vid röstning i 17 kap. 8 § 3 st. BrB.

Brottet *tagande av muta* begås när en arbetstagare eller uppdragstagare för sin egen eller för någon annans räkning tar emot en otillbörlig förmån för sin tjänsteutövning. Att begära en muta eller att godta ett löfte om en muta innefattas också av brottet tagande av muta. (10 kap. 5 a § BrB).

Brottet *givande av muta* är att lämna, utlova eller erbjuda en otillbörlig förmån till arbets- eller uppdragstagare. Att acceptera en begäran från en tjänsteman eller förtroendevald om att få en otillbörlig förmån är också givande av muta (10 kap. 5 b § BrB).

2018-06-11

Brottet *handel med inflytande* är att ta emot, godta ett löfte om eller begära en otillbörlig förmån för att påverka annans beslut eller åtgärd vid myndighetsutövning eller offentlig upphandling. Likaså om man lämnar, utlovar eller erbjuder någon en otillbörlig förmån för att han eller hon ska påverka annans beslut eller åtgärd vid myndighetsutövning eller offentlig upphandling (10 kap. 5 d § BrB).

Ansvar

Den som är anställd eller är uppdragstagare i kommunen kan dömas för mutbrott. Samma sak gäller för kommunens förtroendevalda. Den anställda eller den förtroendevalde är ansvarig att ta del av och följa de lagar och riktlinjer som gäller. Det yttersta ansvaret för att inte göra skyldig till mutbrott faller på den anställda eller den förtroendevalda.

Det är viktigt att observera att uppdrag som innebär myndighetsutövning, upphandling, entreprenader och avtalsförhandlingar är särskilt känsliga. Det krävs mindre för att dessa personer skall anses ha gjort sig skyldiga till mutbrott.

Det grundläggande förhållningssättet för kommunens anställda och förtroendevalda ska vara att inte ta emot gåvor eller andra förmåner i sin tjänsteutövning. Om man erbjuds en gåva eller andra förmåner är det alltid säkrast att aktivt tacka nej till erbjudandet. Även en gåva utan ekonomiskt värde för givaren kan framstå som så attraktiv för mottagaren att den kan tänkas påverka dennes tjänsteutövning. En muta kan även bestå i sidoleveranser av varor och tjänster från huvudmannens leverantör eller att få en tjänst utförd, t ex reparation av bil eller hus.

Om du blir erbjuden något av en utomstående part bör du alltid ställa dig följande frågor:

- Är detta en förmån och varför erbjuds den mig?
- Finns det en koppling mellan förmånen och min tjänsteutövning?
- Hur är förmånen beskaffad och vad är den värd?
- Vilket inflytande har jag på min arbetsgivares relation med den som erbjuder förmånen?

Huvudregeln är att avstå från gåvan eller förmånen om den kan riskera att bedömas som otillbörlig.

Otillbörlig eller tillbörlig förmån

Bedömningen av förmånens otillbörlighet ska göras med beaktande av samtliga omständigheter som omger gärningen. Prövningen inriktas i praktiken på hur stark kopplingen är mellan förmånen och tjänsteutövningen, förmånens beskaffenhet och värde samt partsrelationerna. Det behöver heller inte bevisas att man faktiskt har påverkats eller skulle kunna bli påverkad av ett erbjudande. Det räcker med att man objektivt sett skulle kunna tänkas bli påverkad av förmånen.

2018-06-11

Exempelvis kan en förmån utgöra en muta när förmånen i det aktuella fallet framstår som så attraktiv att den har haft en påverkans effekt och att den är ägnad att framkalla tacksamhets känslor samt en känsla av skyldighet att återgälda förmåns givaren.

Vägledning gällande mutor

Nedan följer några områden på där mutbrott kan bli aktuellt och där man bör vara särskilt försiktig som anställd eller förtroendevald i kommunen.

Måltider

Som anställd eller förtroendevald bör man tacka nej till att bjudas på måltider av utomstående om inte lunchen har ett naturligt samband med uppdraget och är en normal arbetslunch eller motsvarande. Måltiden får inte vara det primära syftet med sammankomsten.

Om ett företag vill visa ett i sammanhanget relevant projekt och bjuda på en enklare arbetsmåltid är detta normalt tillåtet.

Under pågående upphandling skall man alltid vara restriktiv med att låta sig utsättas för påverkan från tilltänkt leverantör t ex genom att låta sig bjudas på måltider mm.

Kundträffar

Om ett företag som kommunen handlar med bjuder på en kundträff är det normalt tillåtet att delta om syftet med träffen är att utbyta information. Om det vid träffen förekommer viss underhållning och bjuds på enklare förtäring är det i regel godtagbart. Det är dock viktigt att huvudsyftet är just informationsutbyte, inte nöje.

Studieresor, kurser och seminarier

Resor som har ett naturligt samband med tjänsteutövningen är det oftast tillåtet att delta i, om de omfattar en dag. Om resan inkluderar övernattning ska kommunen själv stå för kostnaden. Det ska alltid finnas ett program med dagordning. Ovidkommande nöjesarrangemang får i princip inte förekomma. Inbjudan ska vara riktad till kommunen som ska ha rätt att välja ut de personer som ska delta.

Gåvor

Lagstiftningen anger inte några värdegränser för när gåvor eller förmåner är att anses som otillbörliga. Har gåvan endast obetydligt värde, som t ex en almanacka eller en penna, kan den knappast vara ägnad att påverka mottagare och följaktligen inte vara otillbörlig.

2018-06-11

Särskild restriktivitet gäller för den som är verksam med myndighetsutövning, upphandling eller inom vårdsektorn. Inom dessa funktioner bör mottagande av gåvor oavsett värde undvikas.

Gåva och förmån från vårdtagare

Anställda och förtroendevalda inom vårdområdet kan bli särskilt utsatta för att vårdtagaren vill ge belöning för ett gott utfört arbete. På detta område gäller nolltolerans. För att upprätthålla kravet på lika vård och lika bemötande inom omsorgen, måste var och en omedelbart säga ifrån vid sådana tillfällen.

Det är heller inte godtagbart att en vårdtagare testamenterar egendom till anställda. Om en vårdare får veta att en vårdtagare tänker testamentera egendom till honom eller henne så skall vårdaren omedelbart klargöra för testatorn (vårdtagaren) att han eller hon inte får ta emot förordnandet. Den anställde bör avhålla sig från varje handlande som av testatorn kan uppfattas som ett samtycke till förordnandet.

Rabatter och lån

Rabatter och liknande erbjudanden som inte riktar sig till alla anställda och förtroendevalda i kommunen ska man tacka nej till.

Fritidsaktiviteter

Det kan förekomma att anställda eller förtroendevalda i kommunen får erbjudanden i tjänsten att fritt eller till subventionerat pris delta i olika evenemang på fritiden. Det kan vara fråga om att resa, låna en sportstuga/segelbåt eller om aktiviteter som t ex golftävlingar. Tacka alltid nej till sådana erbjudanden.

Om mutbrott misstänks eller upptäcks

Den som har frågor om vad som är en otillbörlig förmån eller gåva eller har fått ett erbjudande av någon utomstående ska detta tas upp med sin närmaste chef, som därefter kan föreslå åtgärder. Bedöms den utbudna förmånen som otillbörlig kontaktar chefen polismyndighet. Har en anställd som ägnar sig åt myndighetsutövning i sin tjänst fått en gåva eller förmån av utomstående skall detta alltid rapporteras till närmaste chef.